

Marko Babić

UPUTA O PRAVILNOM SLAVLJENJU EUHARISTIJE
REDEMPTIONIS SACRAMENTUM

Kongregacija za bogoštovlje i sakramente, uz suglasnost Kongregacije za nauk vjere, objavila je 25. ožujka 2004. uputu o praktičnim postupcima kod slavljenja Euharistije koja počinje riječima “Redemptionis sacramentum” (dalje: RS). Podnaslov sažima o čemu se radi: *što treba opsluživati a što izbjegavati u čašćenju Euharistije*. U predgovoru se ističe da ovu uputu treba shvatiti kao nastavak onoga što je doneseno u enciklici “Ecclesia de Eucharistia” od 17. travnja 2003. “kako bi se pojačalo dublje značenje liturgijskih načela” (br.2). Kod predstavljanja dokumenta naglašen je povod izrade ovakvog dokumenta: poziv na vjernost tradicionalnim liturgijskim načelima i upozorenje na zloporabe koje su se uvukle u obrede slavljenja Euharistije u nekim dijelovima svijeta, jer iako je liturgijska obnova Drugoga vatikanskog sabora “donijela velik napredak u svjesnom, aktivnom i plodonosnom sudjelovanju vjernika u svetoj oltarskoj žrtvi, ne oskudijeva ni u zamračenjima” (br.4).

Uputa je, uz uvod i zaključak, podijeljena u osam poglavlja:

1. Ravnatelji sv. liturgije: biskupi, konferencije biskupa, svećenici, đakoni (br.14-35);
2. Sudjelovanje vjernika laika u euharistijskom slavlju (br.36-47);
3. Ispravno slavljenje sv. mise (br.48-79);
4. Sveta pričest (br.80-107);
5. Mjesto slavljenja mise, različite okolnosti misnog slavlja, sveto posuđe, liturgijska odjeća (br.108-128);
6. Čuvanje Presvete euharistije i štovanje izvan mise (br.129-145);

7. Izvanredne službe vjernika laika (br.146-168;
8. Sredstva za uklanjanje zlorab.

SVATKO TREBA VRŠITI SVOJU ULOGU

Drugi je vatikanski sabor u liturgijskoj konstituciji *Sacrosanctum Concilium* postavio načelo: “U liturgijskim obredima neka svatko, bio služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini *samo* ono i *sve* ono što na nj spada prema naravi obreda i prema liturgijskim propisima”(SC 28), jer “liturgijski čini nisu privatni čini nego slavlje Crkve koja je otajstvo jedinstva – sveti puk pod biskupima okupljen i uređen” (SC br.26). Pod plaštem opravdane kreativnosti i eksperimentiranja u liturgiji, te hvalevrijedna nastojanja da se svi vjernici aktiviraju u liturgijskom slavljenju, uvukle su se i neke zlorabe koje su najčešće rezultat nedovoljnog poznavanja biti kršćanskog bogoslužja ukorijenjena u bogatoj kršćanskoj predaji, a katkad rezultat površno shvaćena ekumenskog približavanja drugim kršćanskim zajednicama, osobito protestantske provenijencije koji ne priznaju sakramentalnost svetog Reda. U tom kontekstu se doziva u pamet jedinstvo ali i bitna razlika krsnog svećeništva svih vjernika i svećeništva posebno zaređenih službenika, iako i jedni i drugi participiraju na jednom Kristovu svećeništvu.

Uputa, s pravom, najprije doziva u pamet hijerarhijsko uređenje Crkve i kršćanske liturgije ističući nezaobilazno mjesto i ulogu zaređenih službenika u liturgijskom slavljenju svetih otajstava. Posebno je istaknuta uloga dijecezanskog biskupa koji je “prvi djelitelj otajstava Božjih, promicatelj i čuvar liturgijskog života u njemu povjerenoj crkvenoj pokrajini” (br.19).

Izričito je spomenuto da su u pitanjima javnog obavljanja bogoslužja biskupu podložni i svi članovi redovničkih zajednica koji žive ili djeluju na području njegove dijeceze (br.23).

Liturgijska konferencija biskupa i različita vijeća za promicanje liturgije, glazbe i umjetnosti, mogu biti velika pomoć biskupu, ali uvijek ostaju samo na savjetodavnoj razini. A ograničava se vlast i dijecezanskog biskupa kad su u pitanju pokusi s novim liturgijskim tekstovima i službenim liturgijskim knjigama. To mora izričito odobriti Kongregacija za bogoštovlje i to samo “ex gravi causa” (br.28). Čak i pojedini pothvati na

liturgijskom području koji po pravu spadaju na Konferencije biskupâ, trebaju dobiti odobrenje Kongregacije za bogoštovlje. To se odnosi osobito na prilagodbe pojedinih obreda koji su po pravu prepušteni biskupskim konferencijama ili Liturgijskoj konferenciji biskupâ, ali i prijevodi liturgijskih knjiga na živi jezik.

Potaknuta brkanjem nedjeljne službe riječi Božje u zajednicama bez svećenika s euharistijskim misnim slavljem, Kongregacija naglašava da kršćanska zajednica nužno treba zaređenog svećenika za to slavljenje a ta zajednica nije u stanju sama proizvesti zaređenog službenika (br.42). Samo u tom kontekstu treba shvaćati pojam “zajednice koja slavi” (celebrating assembly).

HOMILIJU TREBA DRŽATI SVEĆENIK SLAVITELJ ILI ĐAKON

Izazvana različitim neprimjerenim pokušajima “oživljavanja homilije”, Uputa naglašava da je to zadaća svećenika predsjedatelja, jednoga od suslavitelja ili đakona a izričito ističe da homiliju nikako ne može držati laik. Kao posebne grupe laika kojima se također zabranjuje držati homiliju za vrijeme misnog slavlja, navode se: sjemeništarcima, studenti teologije, pastoralni suradnici i sve druge vrste laičkih grupa i udruga. Očito su u te zadnje ubrojani članovi suvremenih duhovnih pokreta koji su se do sada pozivali na posebna pravila koja vrijede za mise u malim skupinama. Vjernici laici mogu propovijedati u crkvi ili u nekoj bogomolji ali ako je to izvan misnog slavlja (br.161).

ISPOVIJEDANJE ZA VRIJEME MISNOG SLAVLJA

Uputa s pravom naglašava da nije dopušteno spojiti sakrament pokore s misom tako da to izgleda kao jedan čin, ali začuđuje dopuštenje “da svećenici koji ne koncelebiraju mogu za vrijeme mise slušati ispovijedi vjernika koji to zažele u istom prostoru gdje se slavi sveta misa” (br.76). Sva dosadašnja nastojanja liturgičara su išla za tim da se praksa ispovijedanja u istom prostoru za vrijeme misnog slavlja dokine a osobne ispovijedi obavljaju u nekoj pokrajnjoj kapeli ili u drugo vrijeme. Teško je shvatiti pravilnost sudjelovanja u misnom

slavlju i istovremeno pristupanje sakramentu ispovijedi, a još neobičnije je promicanje slavljenja sakramenta ispovijedi mimo ili čak protiv smjernica proklamiranih u obredniku pomirenja. Istina, Uputa potiče “da se vjernici uvode u praksu pristupanja sakramentu pokore izvan misnog slavlja... da ih to ne sprječava u aktivnog sudjelovanju u misnom slavlju” (br.86), ali izričito dopuštenje koje smo gore naveli, u najmanju ruku iznenađuje.

PRVA PRIČEST I ISPOVIJEDANJE

66

Neozbiljni pokusi u nekim crkvenim pokrajinama da se djeca pripuštaju na prvu pričest prije nego su pripušteni sakramentu ispovijedi, Uputa odlučno odbacuje kao i pokušaje da se obred prve pričesti upriliči izvan misnog slavlja u sklopu obične gozbe ili svečane gozbe na Veliki četvrtak.

PRIČEST NA RUKU ILI...

Uputa dopušta da se vjernik slobodno može pričestiti klečeći i da mu se samo zbog toga ne smije uskratiti pričest. Pričešćivati se može na ruku ili na jezik, a ako bi negdje bila opasnost profaniranja Presvetog sakramenta, treba uskratiti pričest vjernika na ruku (br.92). Nije dopušteno da vjernici sami uzimaju hostije ili da predaju jedni drugima hostiju ili kalež (br.94). Treba odbaciti praksu koja se tu i tamo uvela da zaručnici za vrijeme mise vjenčanja jedno drugome dijele pričest.

LAICI IZVANREDNI SLUŽBENICI U LITURGIJI

Uputa se poziva na poznate odredbe liturgijskog zakonodavstva da istakne kako se “ministerijalno svećeništvo ne može ni u kojem slučaju nadomještati izvanrednim službenicima laicima. Sve službe koje vjernici laici obavljaju u liturgiji su dopunjujuće i provizorne pa i oni koji su npr. postavljeni u službu izvanrednog djelatnika pričesti, mogu tu službu obavljati samo kada nema dovoljno svećenika i đakona (br.158).

Prigode u kojima je laicima dopušteno da obavljaju neke liturgijske službe u mjestima gdje je nedostatak svećenika ili đakona treba urediti tako da takva liturgijska slavlja ne bi u očima vjernika stvarala privid da je to neka vrsta euharistijskog slavlja koje zamjenjuje nedjeljnu misu. Zbog toga takvi izvanredni službenici ne smiju koristiti liturgijsku odjeću koja pripada svećenicima ili đakonima.

KANONSKA SREDSTVA ZA UKLANJANJE NEREDA

Uputa naglašava da za uklanjanje nereda u euharistijskom treba gajiti biblijsku i liturgijsku formaciju naroda Božjega. Ipak, imajući na umu nereda koji su se posljednjih godina događali po kršćanskom svijetu, Uputa pokušava pravnim jezikom upozoriti na različitu stupnjevitost prekršaja koji se mogu dogoditi u slavljenju euharistije.

Među veoma teške prekršaje, koji su pridržani Kongregaciji za nauk vjere, ubrojani su:

- a) nasilno uzimanje posvećenih čestica, zadržavanje u svrhu svetogrđa ili bacanje;
- b) pokušaj vršenja liturgijskog čina euharistijske žrtve ili njezine simulacije a nije primio svećenički red;
- c) koncelebriranje u euharistijskom slavlju sa službenicima crkvenih zajednica koje nemaju apostolsko nasljedstvo niti priznaju sakramentalnost svećeničkog ređenja;
- d) posvećenje u svrhu svetogrđa jedne tvari bez druge (tj. kruha bez vina i obrnuto) ili pak posvećivanje obiju izvan euharistijskog slavlja.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Najnovija uputa Kongregacije za bogoštovlje i sakramente nije donijela nikakvu novu odredbu, pa ni smjernicu, u načinu slavljenja euharistijskog otajstva. Više je obilježena sprječavanjem zloraba koje su se pojavile nego pozitivnim usmjerenjima. Ipak, iz svih odredaba na koje se uputa poziva može se iščitati želja za ozbiljnijim i dubljim pristupom euharistijskom slavlju, te poticaj na veću budnost da na njivi euharistijskog slavlja, od kojega Crkva živi, ne bi prevladao korov koji bi zagušio i onemogućio donošenje pravih plodova.